

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

DOM POD GORCO

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** zasebni socialno varstveni zavod s koncesijo, ki stanovalcem zagotavlja socialno oskrbo in zdravstveno nego.
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** osebe v varovanem oddelku socialno varstvenega zavoda¹.
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** 33, polno zasedena.²

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen in opravljen 13. 12. 2011 med 10.45 in 13.15 uro**.³

¹ V DpG je to 'Enota s povečano pozornostjo' (v nadaljevanju: enota), ki je namenjena predvsem pomičnim stanovalcem z diagnozo demenca. Po pojasnilih direktorja izhodov tam sicer ne zaklepajo, je pa tam povečano število kadra, ki med drugim tudi skrbi, da kdo izmed stanovalcev ne odtava oziroma odide (na kar je pozoren tudi receptor). Med ogledom smo se lahko prepričali, da se oglasi zvonec vselej, ko se odpre vrata enote. Direktor nam je zatrdil, da so vsi stanovalci tu nastanjeni po svoji volji – posebnega tovrstnega soglasja ne dajejo v podpis, pač pa se v splošnem obrazcu 'Prošnja za sprejem ali premestitev v institucionalno varstvo' pri takem stanovalcu zapiše, da je nastanjen v pritličju, pod oskrbo IV. Za tistega, ki zaradi demence pomena izjave take volje ni sposoben razumeti, pa to podpišejo svojci oziroma skrbniki. Enota je mešana po spolu, same sobe pa so po spolu ločene. Tistega dne je bilo v njej nastanjenih 12 stanovalcev moškega in 21 ženskega spola. Nihče izmed njih ni imel odvzete poslovne sposobnosti. Povprečna starost teh stanovalcev se giblje med sedemdesetimi in osemdesetimi leti.

² Uradna zmogljivost DpG je sicer 150 mest za stanovalce in stanovalke (v nadaljevanju: stanovalci). Obsega objekt doma za starostnike, objekt z oskrbovanimi stanovanji in kapelico. Objekt doma za starostnike ima kletne prostore in štiri etaže, pri čemer sta v vsaki po dve bivalni skupnosti. V njegovem pritličju je tudi 'Enota s povečano pozornostjo'.

³ DPM je tokrat obiskal DpG prvič.

► **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha in ena predstavnica pogodbenih nevladnih organizacij (Inštitut Primus).

► **Vsebina obiska:** uvodni razgovor z direktorjem, socialno delavko in medicinsko sestro, ogled prostorov Enote s povečano pozornostjo in pri tem tudi pogovori z nekaterimi naključno izbranimi stanovalci, ter zaključni razgovor s prej že navedenimi tremi.

► **Poročanje:** predhodno poročilo o obisku je bilo posredovano DpG 4. 5. 2012, skupaj s predlogom, da ga obravnava in nam do 31. 5. 2012 sporoči morebitna stališča glede naših ugotovitev in predlogov; tozadevni odgovor smo prejeli 24. 5. 2012, torej 20. dan po odpremi – v roku. Končno poročilo o obisku je bil posredovan Direktoratu za socialne zadeve pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: MDDSZ) 9. 10. 2012, skupaj s predlogom, da se z njim seznanimo in nam v roku 30 dni sporoči morebitna stališča.

► DPM je posebej pohvalil

- označevanje sob stanovalcev v Enoti s povečano pozornostjo⁴ in
- spodbujanje stanovalcev k organiziranim aktivnostim⁵.

⁴ Na vratih sob je bil nameščen za vsakega stanovalca poseben vzorec, še dodatno pa je bilo pri nekaterih z velikimi črkami napisano tudi njihovo ime, vse z namenom, da bi čim lažje prepoznali svojo sobo. V enoti je 10 dvoposteljnih in 13 enoposteljnih sob za stanovalce. Vse so nadstandardne. V vsaki je kopalnica s prho in straniščem ter izhod na ograjeno zelenico. Prav tako ima vsaka priključek za direktno telefonsko linijo, internet in kabelsko televizijo. Tudi pohištvo oziroma oprema (postelje, omare, nočne omarice,...) je lična in je bila tako rekoč še povsem neobrabljena. Prav tako je bilo v sobah opaziti precej osebnih predmetov stanovalcev.

⁵ V DpG se trudijo čim bolj spodbujati vse stanovalce z enote za sodelovanje pri dogodkih v domu (jutranja telovadba, delavnice v okviru delovne terapije, fizioterapija, terapija s pomočjo psov, kulturne prireditve, hortikulture dejavnosti,...) in tudi siceršnje prostočasne aktivnosti (tombola, bralne urice, pevski zbor,...). Nepokretnost pri tem ni nujno nepremostljiva ovira, saj take stanovalce lahko pripeljejo z vozičkom ali posteljo.

DPM: ocenjujemo, da je praksa DpG pri sprejemih v 'Enoto s povečano pozornostjo' lahko vprašljiva⁶ glede na veljavni Zakon o duševnem zdravju (ZDZdr) in njegove določbe o varovanem oddelku. Skladno s to podlago je namreč varovani oddelki v socialno varstvenem zavodu, kjer so osebe zaradi svojih potreb nepretrgoma deležne posebne zaščite in varstva ter zavoda ne morejo zapustiti po lastni volji (2. člen). DPM je do sedaj že večkrat zavzel stališče, da o enoti socialno varstvenega zavoda, v kateri zaposleni (v skrajnem primeru receptor) prestrezajo tamkajšnje stanovalce in jih (vselej) vračajo nazaj vanjo, lahko govorimo kot o varovanem oddelku. V teh primerih gre po našem mnenju očitno za de facto odvzem prostosti - take enote stanovalec pač ne more zapustiti po lastni volji. Posledično po našem prepričanju lahko da soglasje za nastanitev v tako enoto le stanovalec sam, če je seveda sposoben razumeti pomen izjave, ta pa tudi mora biti pisna. Soglasje da lahko zakoniti zastopnik, če je posamezniku odvzeta poslovna sposobnost. V vseh ostalih primerih pa bi bilo sodišče potrebno obvestiti o stanovalcih, ki so v tej enoti, pa tudi o osebah, ki se jih bo v to enoto nastanilo v prihodnosti.

DPM: menimo, da bi se zastopniki že morali oglasiti⁷ v DpG, še toliko bolj zaradi pomena nalog, ki naj bi jih opravljali. DpG zato predlagamo, da o neaktivnosti zastopnikov obvesti Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in ga zaprosi za podatke o zastopnikih, ki delujejo na njegovem območju.

DpG: vsi stanovalci te enote so pred namestitvijo seznanjeni, da bodo nameščeni na enoto s povečano pozornostjo in z namestitvijo izrecno soglašajo. Ob samem sprejemu podpišejo dogovor o trajanju, vrsti in načinu zagotavljanja storitve institucionalnega varstva. Imajo pa nekateri stanovalci skrbnika za poseben primer, ki prav tako podpiše omenjeni dogovor. Oblikovali smo tudi posebno izjavo o strinjanju stanovalca z bivanjem v enoti s povečano pozornostjo, ki smo jo dali v podpis stanovalcem te enote. V bodoče bodo omenjeno izjavo podpisali stanovalci pred namestitvijo v enoti s povečano pozornostjo.

⁶ Kot smo ob obisku razumeli direktorja, do takrat o sprejemih v to enoto niso obveščali sodišča. Za več glej opombo 1.

⁷ Direktor nam je pojasnil, da zastopnik pravic oseb na področju duševnega zdravja po ZDZdr še ni prišel v DpG, medtem ko se je zastopnik po Zakonu o pacientovih pravicah (ZPacP) že oglasil. Minister za delo, družino in socialne zadeve je po predhodnem soglasju ministra za zdravje imenoval zastopnike 20. 8. 2010, s svojim delom pa so začeli 1. 12. 2010.